

מאת אורי אבנרי

על מאורעות השנה כולה — ועד היום מאמינים עשרות מיליונים במרחב — מאלג'יר ועד ירדן שלים המזרחית — בנכונותה.

צה"ל פורץ לסמוע

אך המאורעות המדיניים בטחוניים עדיין תפסו רק מקום מישיני בתודעה הלאומית. אמנם, כמעט לילה לילה עברו החבלנים את הגבול, אך הם כמעט לא הפילו קרבנות בנפש. הממשלה היססה, דחתה הכרעות. כאשר באה התגובה, היא הפתיחה את ה"עולם ואת הארץ, כי היא לא כוונה לעבר סוריה, אלא דווקא לעבר ירדן, שהתנגדה בכל כוחה לפעולות אל-פיתה.

בסוף השנה תיפגשנה אמהותיהם ונשותיהם ונערותיהם — על קברם. שנת תשכ"ז החלה כשנה רגילה מאד, אפורה מאד, שיגרתית מאד.

הרמטכ"ל משמיע פסוק

אולם הסימנים הראשונים לסערה המתרגשת ובאה כבר היו גלויים בפרוס תשכ"ז. באותו זמן הם לא נראו חשובים ביותר. הם נבלעו בין אלפי ידיעות אחרות. אך עין בוחנת יכלה לראותם — כמו היבהוב של ברקים רחוקים מעבר לאופק. בראש השנה תשכ"ז העניק רב-אלוף יצחק רבין, ראש המטה הכללי של צבא-הגנה לישראל, ראיון שיגרתית לכתב-עת של צה"ל. הוא הכליל בו פסוק, שהיכה גלים בעולם, ושנעזד למלא תפקיד חשוב במאורעות השנה. אך ספק אם

בנמל-התעופה בלוד נתלה שלט: "היוצא אחרון מתבקש לכבות את האור." (בדיחה של חודש תשרי, תשכ"ז) משה דיין ויצחק רבין ישבו על שפת-הים. "משעמם נורא," אמר דיין. "מה נעשה היום?" השיב רבין: "אולי נעשה מלחמה?" "טוב," אמר דיין, "אבל מיה נעשה אחר-הצהריים?" (בריחה של חודש אלול, תשכ"ז)

הגשמת אדפים שבע מאות עשרים ושבע השנים של מניין ההיסטוריה העברית, לא היו רבות כמו תשכ"ז. בנזף השנים היא בולטת כמו הר בליבנה של שפיכה. פסנתרו של הר זה מורכבת משהה ימים.

ששה ימים לניצח

חוסיון. משך כמה ימים היה שלטונו של השליט האשמי נמוך-הקומה תלוי על חוטה-שערה. גם הפעם עמד לו מזלו האגדי, והוא החזיק מעמד. אך הוא למד לקח. הוא הפיק את המסקנה שנתגלתה כעבור כמה חודשים: כי בכל משבר נוסף עליו להתייצב בצד מצריים. היתה לפרשה זו תוצאה שניה, מיידית עוד יותר. בלהט הוויכוח בין שופרות-התעמולה של מצריים וירדן, למחרת פעולת סמוע, האשימו הירדנים את הנשיא עבד-אל-נאצר בצביעות ובפחדנות. הוא מדבר גבוהה-גבוהה על המלחמה בישראל, טען רדיו רמאללה, אך למעשה הוא מתחבא מאחורי כוח-החירום של האו"ם, ומתיר מעבר חופשי במיצר טיראן. כך נתגבשה, בהדרגה, היערכות חדשה במרחב. הסורים דחפו לעימות ישראלי-ערבי. הירדנים התנגדו לכך בחוקף, אך כדי לחפות על כך הם הסיתו את המצרים, ובאותה שעה הם השתעבדו בהדרגה לקאהיר. נוצר הרקע לתפנית חדשה — אף איש בישראל לא הבחין בכך.

רבין עצמו הקדיש לו מחשבה שניה, כאשר אמר אותו. בעוד שלגבי כל מדינה ערבית אחרת יש לצה"ל ממרות מובנות — אמר הרמטכ"ל — "הבעייה עם סוריה היא במהותה התנגשות עם השלטון." לא היתה זאת, מן הסתם, אלא אזהרה פשוטה נוספת לשליט דמשק, כדי להתרעם מלשגר בלילות חבלנים לשטה ישראל. רבין קבע כי כל שאר מדינות ערב, "ובראשן מצר"

במשך ששה ימים אלה, התמונה ההיסטוריה העולמית עם ההיסטוריה העברית. ישראל עשתה את ההיסטוריה.

לוי אשכול שומע בדיחות

רב מדינה שהתכוננה השבוע לראש-השנה תשכ"ח היתה שונה מאד מן המדינה שחגגה את ראש-השנה תשכ"ז. קשה היה אף להעלות על הדעת כי שנה אחת בלבד, שלושה-עשר ירחים קצרים, מפרידים בין שני חגים אלה. כי בתקופה קצרה זו השתנתה ישראל כמעט לדא הכר — לא רק כיוחיה גיאוגראפית, לא רק כעובדה פוליטית וצבאית, אלא גם כמציאות נפשית. בא' בתשרי תשכ"ז לא חלב איש על שינויים אלה. איש לא יכול היה להיבא כי שמה של השנה החדשה ייחרת באותיות דם ואש בספר ההיסטוריה. הנבואות, במידה שהיו, הלכו בכיוון הפוך. כי ישראל, בפרוס תשכ"ז, לא היתה מקום מעודה.

היא היתה ארץ של צרות קסנות, של התכתשויות מפלג-תיות, של מצוקה כלכלית גוברת. הרדינאמיזם של ישראל, זה שהפליא כל זר משך שלושה דורות, כאילו אזל. נדמה היה כאילו המדינה כולה נעצרה במבוי סתום. הפיקוק העצמי, ההרגשה של חוסר יעוד והתקדמות, מצא את ביטויו בירידה מוגברת, בעוד שהעליה נפסקה למעשה. רבבות מובטלים ציפו לקראת השנה החדשה בדאגה עמו-קה. היוזמה הכלכלית שותקה, ערך הנכסים ירד. קברניטי הבישק העמידו פנים כאילו הם יזמו את המיתון, לשם הבראה, אך בליבם כירסמו ספקות קודרים. הם לא ידעו איך להתניע מחדש את גלגלי המשק. פנחס ספיר, איש-השנה של תשכ"ז, כבר ידע כי עומדות לחתפוץ שערוריות כלכליות מכוערות — התמוטטות חברת סומרפין, בנק פויכטוונג, ובנק אלון. לוי אשכול חש בירידה התלולה של מעמדו הציבורי. הנצחון הגדול בבחירות 1965 נראה כזכר רחוק. תומכיו, אנשי את"א, פנו לו עורף. מישאל דעת-קהל הוכיחו כי שלטונו התערער. הוא לא ידע עדיין כי פעמיים במשך השנה יגיע שלטונו לעברי פיפחת ממש — פעם בעקבות גילויי איסר הראל, ופעם בתקופת-החרדה ערב המלחמה. אולם הבדיחות על לוי אשכול כבר מילאו את הארץ, והם הפכו סמל התקופה. גם איש מבין שאר גיבורי תשכ"ז לא ידע מה צפוי לו. קציני צה"ל, החל ברמטכ"ל יצחק רבין, שהתקרב לסוף תקופת כהונתו, וכלה באחרון סגניה-מישנה, התכוננו לשנה ללא מאורעות מיוחדים.

נאצר נותן פקודה

איש לא הבחין בכך — כי עוד באמצע השנה, סמוך לחג הפסח, היו כמה הנחות משותפות לכל המגזינים, הקצינים, העסקנים, המומחים והפרשנים. כולם האמינו באמונה שלמה כי גמאל עבד-אל-נאצר הוא אדם שקול, המכיל את מעשיו בפיסקות. כולם האמינו כי כל כוחו הצבאי תקוע בבזך התימני. כולם האמינו, איפוא, כי חסר התנאי המוקדם לכל סכנה של מלחמה: הרצון המצרי להתקיף. לכן לא התייחס איש בחומרה יתרה להתפתחות המאורעות בגבול הסורי, כי כל אדם ידע שגם במקרה החמור ביותר תהיה ההתנגשות עם סוריה קלה יחסית. פעולות אל-פיתה לבשו אופי רצחני יותר. הנחת מוקשים במיגד-הכדורגל של כפר-הגבול דישון היתה אות לבאות. צה"ל הגיב באוויר, הכניס את חיל-האוויר הסורי למלכודת מוצלת, הפיל ששה מיגים. תוך כדי כך הופיע חיל-האוויר הישראלי בפעם הראשונה בשמי העיר דמשק. הקהל הישראלי צהל. מחאות-כפיו הרעידו את קירות אולמי-הקולנוע, כאשר נראו המיגים בהתפוצצם. הסורים, מצידם, הגבירו את פעולות אל-פיתה. שהניחו מוקש בכביש הראשי טבריה-צפת וירו במרגמות, משטח ירדן, על קיבוץ. הכל התקרב לפעולות-תגמול גדולה נגד סוריה. יה. ערב יומי-העצמאות השמייע לוי אשכול ב"קול ישראל" אזהרה חמורה ומפורשת — שגם היא עמדה למלא, לאחר מכן, תפקיד מרכזי בוויכוח על המלחמה.

יי"ם, אינן מעוניינות במלחמה לאלתר. אולם במרחב, ובעולם כולו, קיבל הפסוק משמעות אחרת. בראשית השנה, כמו בסופה, שלט בדמשק פלג קיצוני של מפלגת התחיה הערבית (או בעת, שדגל בקו פרו-סובייטי יותר מכל מישטר ערבי אחר. הוא הטיף למלחמת-שיתור-עממית בישראל, כחלק מנסינו ליטול לידינו את הנגהת העולם הערבי. כדי לתת חוקף לתביעתו זו, הוא פרש את חסותו על פעולות-הטרור של ארגון אל-פיתה ("הכיבוש"). סוריה וו התחרתה במצריים, לחמה במישטרים הפרו-ערביים במרחב, העמיקה את ההשפעה הסובייטית והיותה, על כן, סכנה למערך האמריקאי. לכן נתקבלה הצהרת הרמטכ"ל בבירות העולם והמרחב כעדות למויכה אמריקאית, שהתכונה להפעיל את צה"ל להפלת המישטר הסורי. כיום ברור כי מוזימה זו היתה אנדה. אולם לאנדרות יכולה להיות השפעה רבה על מאורע עות. אנדה מסויימת זו הפביעה את חותמה

ינאל אלון התחבט בכעיות האכטלה. משה דיין המתוסכל חיפש לשווא דרך לצאת מן המבוי הסתום של רפ"י, בידעו שכל יום בי אופוזיציה מרחיק אותו מסיכויי השלטון, אולי ללא חזרה. השע מאות גברים ישראליים, בני-תשחרות ואפורי-שיער, בני כל השכבות והמעמדות, הלכו אחר עיסוקיהם הרגילים, עבדו, הלכו לקולנוע, קראו עיתונים, עקבו אחרי תחרויות הכדורגל ואחרי ההצגה הגדולה של השנה — משפט מלחי. יתכן שאחד מהם עבר על פני רעהו ברחוב. אך הם לא הכירו זה את זה. שום קול פנימי לא בישר להם כי גורל אחד נועד להם, וכי